

ÚVODNÉ SLOVO

Ak by som mal použiť len to jedno slovo, povedal by som: ďakujem. Ďakujem tým, ktorí nám do zborníka poslali príspevky, a prejavili tým záujem o predmet svojho štúdia či predmet neskoršej, dúfam, dlhodobejšej profesionálnej činnosti. A ďakujem aj dvom redaktorkám, ktoré vynaložili veľa času a tvorivého úsilia, aby vyšiel ďalší, v poradí štvrtý, ročník *Prekladateľských listov*.

Už dva a pol desaťročia žijeme v prostredí – zdôrazňujem v spoločenskom prostredí, vytváranom ľuďmi, teda nami všetkými, hoci iba zopár z nás má maximálny a väčšina len nulový dosah na jeho tvorbu, čím odmietam klišéovité obviňovanie z tohto stavu dobu, čas alebo obdobie – absolútneho marazmu vyplývajúceho celkom jednoznačne z orientácie na *biznis* – ide skutočne o dômyselné, zahmlievajúce prebratie anglického výrazu na nahradenie staršieho, takisto prebratého termínu *kšeft* s rovnakým významom: nelegálne, nečestné, pokútne obchodovanie či nečestné, zištné konanie – a z takého *biznisovania* vyplývajúceho zisku. Ako píše Ján Švantner v desiatom čísle *Slovenských pohľadov* z roku 2014 na strane 9, táto orientácia „*sa stala základným punktom, akýmsi východiskovým vlčím brlohom vo svete kalkulácií a duchovne vyprázdneného pragmatizmu. Táto jednostranná materiálna orientácia, od ktorej sú zastreto odvinuté i ‚kritériá‘ tzv. umeleckej produkcie (do nej, samozrejme, spadá aj umelecký preklad, či preklad ako taký, poznámka A. K.), sa podozrivo ľahko presadila aj v umení, ktoré nielenže prestalo plniť odvekú funkciu, ktorou je tvorba, ale stalo sa súčasťou organizovanej mašinérie ohlupovania a odvádzania pozornosti pomocou lacnej psychickej saturácie otupenej masy. To všetko vytvára podhubie pre degradáciu umenia, špeciálne literatúry (teda aj prekladovej literatúry, poznámka A. K.), z ktorej je doslova vyrezané jadro tvorivosti v tom najpôvodnejšom zmysle, to znamená, že odbúraná je poznávací a estetická funkcia slovesnej tvorby ako odvekého nástroja duchovného rozvoja človeka.*“

Tento dlhý citát som uviedol z dvoch dôvodov. Po prvé preto, lebo čoraz väčšmi si uvedomujem, ako mnou lomcuje pocit nemohúcnosti voči dôsledkom tohto marazmu a lepšie slová by som na jeho opis zrejme nenašiel, a po druhé preto, aby som vyslovil úprimné a plné uznanie obom stranám, ktoré sa na tvorbe zborníka *Prekladateľské listy* podieľali. Tak autorom príspevkov, ako aj redaktorkám za to, že ešte neprepadli onej konzumnej bezútešnosti, ľahostajnosti a duševnej vyprázdnenosti. Bez nároku na finančné či iné ohodnotenie prejavili duchovnú

silu a svoje vedomosti i zápal sa pokúsili drobným príspevkom využiť v prospech pozdvihnutia prekladateľskej komunikácie na Slovensku. Lebo ak sú pravdivé slová Jána Švantnera, o čom, samozrejme, nemožno pochybovať, že „v súčasnom svete sa vyvinul akýsi ‚standard zla‘, ktorý je prijímaný a praktizovaný ako norma súčasného ľudského postoja“ (tamtiež), potom je nanajvýš potrebné postaviť sa proti nemu, na ochranu dobra. Treba si uvedomiť, že preklad v kultúre a kultúra v preklade sú spojené nádoby a jedno bez druhého nemôže existovať, pokiaľ nám ide ozaj o kultúru a preklad.

Ak sa v súčasnosti v našej prekladovej kultúre zviditeľňuje predovšetkým podúrovňová pôvodná literatúra, ktorú vydavateľstvá bez rozdielu ponúkajú ako na bežiacom páse, samozrejme, z dobre známych príčin, ťažko možno očakávať vysokú kultúru v preklade. Položme si však otázku: Ako je možné, že sme sa dostali do takejto situácie? Veď len pred dvadsiatimi piatimi rokmi sa v každom vydavateľstve vyžadoval pred zadaním knihy na preklad jeden či dokonca dva posudky, hodnotiace literárnu úroveň a kvalitu pôvodného diela. Redaktori sa zásadne obracali na renomovaných literárnych vedcov z jednotlivých literatúr, pričom za posudok sa vyplácal honorár. Navyše sa do preložených diel zaraďovali predslovy alebo doslovy v podobe kvalitných populárno-náučných štúdií, čím sa osvetovo vplývalo na čitateľov a zároveň sa dvíhala celková hodnota knihy. Je azda nepochopiteľné, prečo sme sa tejto vydavateľsky prospešnej tradície, kedysi bežnej praxe, vzdali. Ani nie, ak si spomenieme na to, že dnes sa neriadime kvalitou prekladovej produkcie, založenej na tvorivom princípe a poznávacej a estetickú funkciu ani kvalitou prekladu, ale biznisom. Natíska sa ďalšia otázka: Dá sa s biznisom bojovať? Odpoviem vyhýbavo: Musí sa, a znovu bez bázne a hany použijem slová Jána Švantnera: „... aj keď sa všetko ubera cestou zjednodušovania, ba priam vulgarizácie zásadných vecí a otázok, keď závažné a do očí bijúce fakty a súvislosti sú obchádzané a ignorované a keď polozenie kultúry ako celku je položením nevítaného a iba trpeného hosta, pričom práve kultúra je vrcholom spojeným s ústredným nervom spoločnosti. Keď sa toto spojenie naruší (a už je narušené), prichádza úpadok, degradácia... úhyn!“ (tamtiež)

Veríme, že almanach *Prekladateľské listy* zostane naďalej platformou tohto neľahkého a dnes nikým a ničím nepodporovaného a neoceňovaného úsilia a okolo neho sa sústreďí najprv aspoň skupinka a možno neskôr aj skupina odhodlaných, duchovne i vedomostne silných a kultúrne zapálených mladých ľudí, aby sa s týmto marazmom popasovali.

Alojz Keníž